

Практичне заняття

Модуль 1.

Тема 3: Педагогічне дослідження в галузі педагогіки дошкільного дитинства

План:

п.3.2. Методи наукового дослідження в галузі педагогіки дошкільного дитинства.

Матеріали для дискусії

Джерело: Щеглова С.Н. Как изучать детство? Социологические методы исследования современных детей и современного детства. – М. : ТО ЮНПРЕСС, 2000. С. 7-9.

Чи можна довіряти відповідям дітей?

Чи завжди вони говорять правду?

Результати, отримані дослідниками, показують, що дітей можна віднести до групи респондентів, які мають *низький рівень щирості, він становить близько 68%*. Такі висновки було зроблено на основі вимірювальних методик щирості опитуваних при дослідженнях людей.

Які причини і мотиви нещирості дітей? Пол Екман, професійний психолог Каліфорнійського університету, присвятив темі нещирості дітей спеціальні дослідження. Ним було визначено такі *мотиви нещирості, брехні дітей*:

- уникнення покарання;
- прагнення здобути щось, чого інакше не отримаєш;
- захист друзів від неприємностей;
- самозахист або захист іншої людини;
- прагнення завоювати визнання й інтерес з боку оточуючих;
- бажання не створювати незручну ситуацію;
- уникнення сорому;
- охорона особистого життя, захист своєї приватності;
- прагнення довести свою перевагу над тим, в чиїх руках влада.

Певною мірою у відповідях дітей на запитання можуть проявитися всі названі мотиви брехні. Однак у дошкільному віці переважатиме провокуючий вплив різних спокус, в тому числі й в похвалі дорослих, перевагу над іншими.

Отже, зростає можливість отримання нещирих, прикрашених відповідей на ті запитання, де можлива перевага над ровесниками і заохочення з боку педагога, батьків і дослідника за хорошу, правильну відповідь.

Про дітей до семирічного віку точно встановлено, що вони особливо схильні до навіювань щодо другорядних деталей, на них також впливають запитання, які їм ставлять дорослі, шановані цими дітьми. Коли в дітей молодшого шкільного віку цікавилися кольором бороди їх безбородого вчителя, багато дітей називали певний колір, щоб догодити запитувачу.

Висновки Пола Екмана зроблені ним на основі своїх власних спостережень за дітьми і найбільшого дослідження брехні, шахрайства та крадіжки дітей, проведеного в 1928 році Хью Хартшорн і Марком Мейем. 11 тисяч дітей було поставлено в 32 різні ситуації, в яких вони могли повести себе нечесно. У ряді подібних ситуацій самих дітей використовували як провокаторів. Увесь комплекс дослідницьких етапів був широким соціальним експериментом.

За даними цього дослідження, спочатку схитрували 44%, але потім 20% з них знайшли в собі сили зізнатися в цьому. Дослідники констатували зниження кількості нещирих дітей у міру дорослішання, однак *спостерігається підвищення витонченості брехні*, тобто діти «вчилися брехати». *Тих, хто часто бреше, за оцінками американських дослідників, приблизно 5%.*

Етичний бік цього експерименту залишається проблемним.

Етика діяльності дослідника під час вивчення дитинства

У роботі з дитячою аудиторією досліднику необхідно дотримуватися особливих етичних принципів роботи. Завдання дослідження можуть в ряді випадків поставити дослідника перед спокусою за допомогою обману, тиску, маніпулювання отримати більш повну, на його думку, інформацію від дітей або про дітей. У будь-яких ситуаціях при використанні опитувальних або інших методів, якщо дитина нервує, засмучена, роздратована, потрібно припинити дослідження. Жодна добута таким способом наукова істина не варта спокою, душевного комфорту маленької людини. Дослідник дитинства повинен пізнавати з повагою і пошаною, прагнучи оглянути і зрозуміти все найцікавіше, загадкове, не втручаючись, не руйнуючи.

Повністю уникнути впливу, звичайно, не вдасться. Дослідник дитинства є соціальним діячем, що створює артефакти своєю теорією, практичною та експериментальною діяльністю.

Артефакт - створений людиною об'єкт. Дослідник, який вивчає дитинство за допомогою емпіричних досліджень, хоче він того чи ні, впливає на дане соціальне утворення своїми діями.

При цьому впливи дослідника може бути класифіковано як цілеспрямовані q привнесені неусвідомлено, прямі і непрямі, позитивні (підтримують основні тенденції трансформацій дитинства) і негативні (перешкода для них). Ці впливи можуть виникати, наприклад, в ході дослідження в процесі спілкування з дітьми або опосередковано через наукові статті, книги, пропозиції і концепції.

Дослідник, який проводить вивчення дитячого співтовариства не тільки впливає на об'єктивну реальність своїми практичними висновками і доказами, побудованими на результатах досліджень, а й змінює цю реальність у процесі спілкування з дітьми таким способом, що, наприклад, дає їм можливість висловити свою думку, формує їх демократичну культуру. Такий вплив може бути оцінений як позитивний. Однак головним завданням є - мінімізувати негативний вплив і наслідки.

При проектуванні дослідження слід навмисно уникати тем, пов'язаних із з'ясуванням самооцінки дитячого або сімейного соціально-економічного становища. Цей підхід вимагає пояснень. По-перше, діти і підлітки часто не мають повного уявлення про рівень доходу своєї сім'ї. По-друге, ставлячи підліткам запитання про сімейний дохід, ми порушуємо приватну сферу сім'ї, користуючись дітьми як інструментом для отримання відомостей про батьків. Ця практика дослідження є неетичною.

Дослідження проводиться не тільки для того, щоб щось проаналізувати, а для того, щоб зрозуміти і потім змінити це щось. Ці зміни повинні торкатись не тільки, і не стільки безпосередньо дітей, а трансформувати ставлення суспільства до дитинства і взаємозв'язку дорослого і дитячого світів.

Що можна прочитати з цієї теми?

1. Выготский Л.С. Проблема речи и мышления в учении Ж.Пиаже. Критическое исследование // Пиаже Ж. Речь и мышление ребенка.- М.: Педагогика-Пресс, 1994. - С.401-462.
2. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь – справочник по психодиагностике. – СПб: Питер Ком, 1999. – С. 97 –99; С. 451 – 454.
3. Дошкільна освіта : словник-довідник : понад 1000 термінів, понять та назв / упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова. – Запоріжжя : ТОВ “ЛПС” ЛТД, 2010. – 324 с.
4. Ноэль Э. Массовые опросы. Введение в методику демоскопии.-М.: Ава-Эстра, 1993.
5. Щеглова С.Н. Исследования детства. - М. : ИМ, 1996.
6. Экман П. Почему дети лгут?- М. : Педагогика-Пресс, 1993.